

Det Dyreetiske Råd: Udtalelse om dyreværnsloven

Det Dyreetiske Råd: Udtalelse om dyreværnsloven

Det Dyreetiske Råd: Udtalelse om dyreværnsloven

© Det Dyreetiske Råd 2016

Forsideillustration: Colourbox

Det Dyreetiske Råd
Miljø- og Fødevareministeriet
Slotsholmsgade 12
1216 København K

detdyreetiskeraad@mfv.dk
www.detdyreetiskeraad.dk

Indhold

Sammenfatning	1
1. Baggrund	3
2. Formål og afgrænsning	5
3. Om dyreværnsloven	6
4. Gennemgående temaer	8
4.1 Afvejning af hensyn til dyr vs. hensyn til mennesker	9
4.2 Vægtning af usikkerhed om vidensgrundlaget	10
5. Udvalgte problemområder og Det Dyreetiske Råds overvejelser og anbefalinger	11
5.1 Dyreværnslovens afgrænsning	11
5.2 Formål med brug af dyr	13
5.3 Forskelsbehandling af dyr	16
6. Konklusion	21
Bilag	23

Sammenfatning

Dyreværnsloven har udviklet sig markant gennem tiden. Danmark fik den første egentlige dyreværnslov i 1916, mens den nuværende lov kom i 1991 og siden er blevet revideret adskillige gange. Siden starten af 1990'erne har der været en omfattende udvikling på dyreværnsområdet. Lovgivningen er blevet mere detaljeret, og dens fokus har ændret sig. Samtidig er viden om dyres velfærd vokset massivt, og holdninger til, hvordan dyr bør behandles er til stadig debat. Denne udvikling byder på en række lovgivningsmæssige udfordringer, bl.a. fordi meget lovgivning i dag fastsættes internationalt, fordi normer omkring dyrehold ændrer sig, og fordi nye situationer opstår, som der ikke tidligere har været taget højde for.

Formålet med Det Dyreetiske Råds drøftelser af dyreværnsloven er at se nærmere på, om loven efter Rådets opfattelse er tidssvarende set i lyset af den viden og de normer, der er fremherskende i dag. Med udgangspunkt i dyreværnsloven og tilhørende love og bekendtgørelser fremhæver Rådet eksempler på principielle forhold omkring den lovmæssige regulering af dyr, hvor der efter Rådets opfattelse er behov for revision, præcisering, ændret praksis, eller nytænkning.

Det Dyreetiske Råd har først drøftet to gennemgående temaer, nemlig afvejning af hensyn til dyr vs. hensyn til mennesker, og vægtning af usikkerhed om vidensgrundlaget. Rådet mener, at når der er behov for en afvejning af hensyn, skal hensyn til dyr inddrages fra starten. Rådet mener videre, at der er behov for mere opmærksomhed på prioritering af hensyn til dyrene i praksis og på at sikre, at lovmæssige grænser bliver respekteret. Med hensyn til vægtning af usikkerhed finder Rådet, at tvivl som udgangspunkt skal komme dyrene til gode men anerkender, at der også i denne sammenhæng kan foregå en afvejning.

Det Dyreetiske Råd har derpå drøftet tre udvalgte problemområder: dyreværnslovens afgrænsning, formål med brug af dyr og forskelsbehandling af dyr. Rådet mener, at afgrænsningen skal give mening i forhold til, hvordan loven forvaltes i praksis og sætter fokus på udfordringer i relation til både dyrearter og udviklingsstadier. Rådet peger i forlængelse af dette på muligheden for at indarbejde et supplerende krav i dyreværnsloven om at udvise respekt for dyr, hvilket Rådet forstår som et krav om at respektere dyrene som de levende væsener, de er, uafhængigt af deres værdi for mennesker. I relation til overvejelser om formål med brug af dyr, mener Rådet, at der er behov for at evaluere en række forskellige formål med brug af dyr svarende til den proces, dyreforsøgsområdet har været igennem. I drøftelserne om forskelsbehandling peger Rådet på behovet for at evaluere de lovmæssige krav både ved operative indgreb og ved slagting og aflivning, på behov for mere vejledning og evt. detailregulering i forhold til privates hold af mindre husdyr, og på behov for tiltag fra offentlig side til at fremme viden om dyrevelfærds- og dyreetiske spørgsmål.

1. Baggrund

Verdens første dyreværnslov kom i England i 1822. Ifølge loven gjaldt, at "... hvis en person eller personer, som er ansvarlig for eller i deres varetægt har en hest, en ko, en okse, en kvie, en tyrekalv, et får eller andet slags kvæg, hvor dyret er en anden mands ejendom, uden grund slår, misbruger eller mishandler et sådant dyr, så skal vedkommende stilles for en fredsdommer eller en anden øvrighedsperson"¹. Det vil sige, at loven kun omfattede nogle dyr; kun beskyttede dyr mod slag, misbrug eller mishandling uden grund; og kun dækkede situationer, hvor det var andre end dyrets ejer, der havde slået, misbrugt eller mishandlet dyret.

I Danmark blev der i 1857 første gang indsat en bestemmelse i lovgivningen om straf for dyremishandling, som havde til hensigt at beskytte dyret². Efter denne bestemmelse skulle den, som gør sig skyldig i rå mishandling eller anden grusom eller oprørende behandling af dyr, navnlig husdyr, hvad enten dyret tilhørte ham selv eller andre, straffes med bøde indtil 200 rigsdaler eller simpelt fængsel indtil 4 uger³. Loven blev ophævet igen i 1866, hvor en tilsvarende bestemmelse i stedet blev skrevet ind i straffeloven.

I 1916 fik Danmark sin første egentlige dyreværnslov⁴. Ifølge denne kunne den som mishandler et dyr eller ved overanstrengelse, vanrøgt eller på anden måde behandler dyr uforsvarligt, straffes med bøde eller fængsel. Kravene skærpes således – man kunne nu straffes for forhold, der er mindre alvorlige end tidligere. Dertil kommer, at der blev stillet krav om, at visse procedurer, fx halekupering af heste, og kastration af heste og andre husdyr over 4 måneder, kun måtte foretages af en dyrlæge, og det blev forbudt at transportere levende fisk ved at stikke fx stænger eller kroge igennem dem. Endelig blev der indført krav om aflivning af tilskadekomne eller syge husdyr, der ikke kunne helbredes, og hvor det ville medføre unødigt lidelse at lade dyret leve. Politiet fik dermed i sådanne situationer mulighed for at pålægge ejeren af dyret at få det aflivet.

Dyreværnsloven blev revideret i 1950⁵, og lovens første bestemmelser nærmer sig nu ordlyden i den nuværende dyreværnslov. Der stilles her krav om, at dyr skal behandles forsvarligt og ikke ved vanrøgt, overanstrengelse eller på anden måde må udsættes for unødigt lidelse; og om at enhver, der holder dyr, skal drage omsorg for, at dyret får tilstrækkeligt og egnet foder og drikke, og at det i øvrigt passes og plejes forsvarligt, herunder at dets opholdsrum er forsvarligt indrettet. Derudover forbydes en række forhold. Fokus i dyreværnsloven ændres dermed fra at søge at beskytte dyrene mod uforsvarlig behandling til at søge at sikre en generel forsvarlig behandling og beskyttelse mod unødigt lidelse. Formålet var primært at regulere forholdene for landbrugsdyrene.

---

¹ Sandøe, P. & Christiansen, S.B. (2009) Synet på dyrs rettigheder – nogle hovedtræk i den nordeuropæiske udvikling gennem de seneste 200 år. Den jyske Historiker nr. 123, s. 19-34

² Borggaard, D., Gulisano, C.A. & Skovborg, J.G. (2007) Dyreværnsloven. Udgivet af Dyrenes Beskyttelse. (Se s. 36-46 for mere information om denne og de øvrige historiske dyreværnslove, der omtales her)

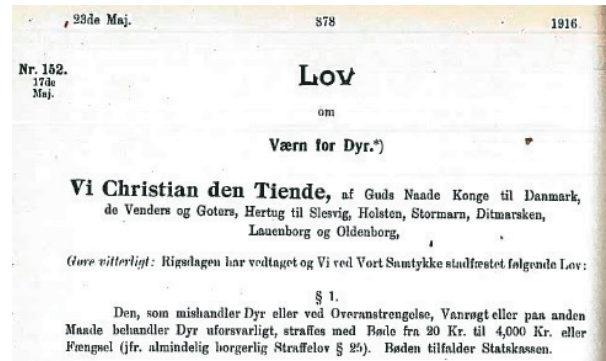
³ Lov af 21. januar 1857

⁴ Lov nr. 152 af 17. maj 1916

⁵ Lov nr. 256 af 27. maj 1950

I 1991 kom den nuværende dyreværnslov⁶. Loven er revideret adskillige gange siden da, og supplerende lovgivning er kommet til, men de indledende bestemmelser gælder stadig (se mere om dyreværnsloven i afsnit 3). Fokus ændres denne gang til at beskytte dyrene bedst muligt mod en række negative forhold af både fysisk og mental karakter; der skal tages hensyn til deres fysiologiske såvel som adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov, og der henvises til anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer som vidensgrundlag. Med loven i 1991 nedsættes også Det Dyreetiske Råd, som får til opgave ud fra en etisk vurdering at følge udviklingen og afgive udtalelser inden for dyreværn.

Siden loven fra 1991 har der været en omfattende udvikling på dyreværnsområdet. Lovgivningen om dyrevelfærd er blevet langt mere detaljeret, både nationalt og internationalt, og fokus har ændret sig over årene. Hvor der i starten af 1990'erne var meget fokus på, at dyr skulle beskyttes mod unødige lidelse, er der i dag fokus på også at sikre dyrene nogle positive oplevelser, fx ved fælles opstaldning af sociale dyr og gennem berigelse af deres miljø. Og fokus i drøftelser om dyreværnslovgivning flytter sig videre til spørgsmål om ikke blot at sikre dyrenes velfærd, men også at vise respekt for dyrene som individer og for deres natur og integritet.

I Danmark har man kunnet blive straffet for dyremishandling siden 1857, og i 1916 kom den første egentlige dyreværnslov. Udover den indledende paragraf om behandling af dyr kom der mere specifikke krav, bl.a. om at visse procedurer nu skulle udføres af en dyrlæge.

FOTO: FREDERIK LOCK

Viden om dyrevelfærd er tillige vokset massivt de seneste årtier. Forskere i hele verden arbejder til stadighed på at afdække, hvordan dyrene påvirkes af den måde, som mennesker holder dem på og de ting, som mennesker udsætter dem for. I arbejdet indgår også at afdække, hvad dyrene selv foretrækker, og hvordan dyrenes behov i højere grad kan tilgodeses. Meget af denne viden har været anvendt ved den føromtalt udvikling på lovgivningsområdet.

Holdningerne til, hvordan dyr bør behandles, er til stadig debat og kan afspejle sig i de individuelle valg, man træffer. Nogle vælger fx at blive vegetarer eller veganere eller kun at købe animalske fødevarer fra økologiske dyr af hensyn til overvejelser om dyrene. Beslutningen om at være vegetar, veganer eller kun at købe økologisk kan dog også skyldes andre hensyn, fx til egen sundhed eller til miljøet og klimaet. Beslutningen kan i relation til overvejelser om dyr være begrundet i dyrevelfærd, men den kan også skyldes andre hensyn til dyr, fx hensynet til dyrs ret til ikke at blive slået ihjel for at blive spist. Overvejelser om dyrs ret til liv kommer også til udtryk i andre sammenhænge, fx i betænkeligheder ved aflivning af raske dyr, der afleveres til internater, men hvor det ikke lykkes relativt hurtigt at finde et nyt hjem til dem, og i ønsker om avanceret dyrlægebehandling til syge familiedyr, som det tidligere var

⁶ Lov nr. 386 af 6. juni 1991

almindeligt at få aflivet. Spørgsmål om dyrs rettigheder har også været rejst i diskussioner om brug af dyr til medicinske forsøg og fremvisning af dyr i dyreparker.

Diskussionen om brug af dyr til pelsproduktion har bidraget til at sætte fokus på yderligere hensyn. Her bliver der ud over argumenter om dyrs velfærd og ret til liv også sat spørgsmålstejn ved, om selve formålet med brugen af dyr kan forsvares, bl.a. med henvisning til at der er tale om en form for luksus. Udbredelsen af internettet og de sociale medier har tillige både bidraget til at gøre viden om dyr mere tilgængelig for dem, der ikke til daglig arbejder med dyr, og til at holdninger til hold og brug af dyr hurtigere og lettere kan deles og udveksles med andre, både nationalt og internationalt. Globaliseringen af diskussioner omkring hold og brug af dyr har desuden sat fokus på, at forhold, der i nogen lande anses for uproblematisk, er kontroversielle i andre.

Udviklingen byder på en række udfordringer. Hvor dyreværnslovgivning tidligere helt eller primært var et nationalt anliggende, fastsættes regler i dag ofte internationalt – især for landbrugsdyrene. Det betyder bl.a., at Danmark på visse områder får vanskeligt ved at stille krav, der er mere vidtgående end dem, man har kunnet nå til enighed om med andre lande i EU. Samtidig kan globalisering og øget samhandel med lande uden for EU være en udfordring for opretholdelse af standarder, der er gældende i Danmark, idet lande uden for EU ikke nødvendigvis har en dyreværnslovgivning og bl.a. derfor har andre konkurrencevilkår. Også den øgede viden om dyr og ændrede normer omkring dyrehold kan give udfordringer, fx kan øget forståelse af dyrs evne til at opleve smerte og være bevidste om deres egen situation flytte grænserne for, hvad der anses for acceptabelt. Der kan også komme nye produktionsdyr som fx insekter, der siges at være fremtidens animalske proteinkilde; og dyrs status kan ændres som fx familiedyr, der ved skilsmisser ikke længere blot anses for en ejendom, men også et individ, der skal tages hensyn til ved bodelingen.

2. Formål og afgrænsning

Som nævnt kom den første egentlige dyreværnslov i 1916, og i år, 2016, er den således 100 år. Samtidig kan Det Dyreetiske Råd fejre 25 års jubilæum, og Rådet benytter anledningen til at give dyreværnsloven et eftersyn.

Formålet med Det Dyreetiske Råds drøftelser af dyreværnsloven er således at se nærmere på, om loven efter Rådets opfattelse er tidssvarende set i lyset af den viden og de normer, der er fremherskende i dag. I den forbindelse ser Rådet på nogle af de udfordringer, som loven og dyrene møder i dagens samfund. Formålet er således at fremsætte nogle principielle betragtninger om loven, men ikke at drøfte konkrete lovkrav. I den forbindelse går Det Dyreetiske Råds overvejelser i visse tilfælde videre end selve dyreværnsloven og inddrager også overvejelser i relation til love og bekendtgørelser i forlængelse af dyreværnsloven.

Med udgangspunkt i dyreværnsloven og tilhørende love og bekendtgørelser vil Det Dyreetiske Råd således gerne fremhæve eksempler på forhold omkring den

lovmæssige regulering af dyr, hvor der efter Rådets opfattelse er behov for revision, præcisering, ændret praksis, eller nytænkning. Rådet lægger hermed op til, at det videre udredningsarbejde i forhold til det lovmæssige grundlag og andre tiltag kan foregå i andet regi og håber, at denne udtalelse kan være en inspiration til den fremtidige udvikling.

3. Om dyreværnsloven

Den overordnede ramme for beskyttelse af dyr i Danmark er dyreværnsloven⁷. Hertil kommer en række andre love og bekendtgørelser, der præciserer hvilke krav, der gælder for hold og brug af dyr. Nogle krav er også fastsat på europæisk niveau, enten gennem EU eller gennem Europarådet. I forbindelse med denne udtalelse er de konkrete paragraffer mindre væsentlige. I stedet vil der herunder blive givet eksempler på afgrænsninger og begreber, som lovgivningen indeholder, og som er retningsgivende for, hvordan dyr skal behandles, men hvis rimelighed og betydning samtidig er åben for fortolkning.

I dyreværnslovens første to paragraffer sættes rammerne for menneskers omgang med dyr. Loven angiver i øvrigt en række mere konkrete krav og giver mulighed for at fastsætte yderligere krav i andre love og bekendtgørelser. I lovens første to paragraffer står:

§ 1. Dyr skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt men og væsentlig ulempe.
§ 2. Enhver, der holder dyr, skal sørge for, at de behandles omsorgsfuldt, herunder at de huses, fodres, vandes og passes under hensyntagen til deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer.

Dyreværnsloven gælder således i udgangspunktet for alle dyr, både dem der holdes af mennesker og de vildtlevende dyr, og dermed også alle dyrearter – herunder fx insekter. Men hvor kravene i § 1 gælder alle personer, der er i kontakt med dyr, gælder kravene i § 2 kun de personer, der holder dyr. Man har således fx pligt til at behandle vilde dyr forsvarligt, hvis man er i kontakt med dem, men man har kun pligt til fx at fodre de dyr, man selv holder.

Hold og brug af dyr til forsøg er reguleret i dyreforsøgsloven. Dyreforsøgslovens afgrænsning er imidlertid anderledes end dyreværnslovens. Ifølge Lov om dyreforsøg⁸, § 1, må anvendelse af hvirveldyr til forsøg, herunder fostre af pattedyr i den sidste tredjedel af deres normale udvikling, og blæksprutter, kun ske med tilladelse fra Dyreforsøgstilsynet. Her er det således kun hvirveldyr og blæksprutter, der er omfattet, mens bl.a. insekter ikke er dækket, selv om fx bananfluer hyppigt bliver anvendt til forsøg. Til gengæld er pattedyrenes fostre i den sidste tredjedel af deres normale udviklingsperiode, dvs. den sidste del af drægtighedsperioden, dækket

---

⁷ LBK nr. 1150 af 12/09/2015

⁸ LBK nr. 474 af 15/05/2014

af dyreforsøgsloven. Dyreværnsloven synes derimod kun at omfatte pattedyr, når de er blevet født. I forhold til en lovmæssig kontekst er der således ikke nogen overordnet konsekvent afgrænsning af, hvornår et dyr har krav på lovmæssige hensyn, hverken i forhold til dyreart eller i forhold til udviklingsstadiet.

Nogle lande har som Danmark en dyreværnslov, der omfatter alle dyr, fx Finland og Holland. Men andre lande har andre afgrænsninger. I Norge og Schweiz skelnes for eksempel mellem zoologiske klasser (dvs. pattedyr, fugle osv.), hvor kun nogle klasser er omfattet. Andre lande igen, fx Sverige og Belgien, afgrænser dyreværnsloven i forhold til anvendelse af dyrene, så loven fx kun omfatter husdyr og vilde dyr i fangenskab. Der er også forskel mellem lande på, om visse udviklingsstadier er omfattet, eller om loven kun dækker fødte/udklækkede dyr. I Norge dækker dyreværnsloven således også udviklingsstadier af dyr, hvor udviklingsniveauet af sansesystemet svarer til et levende (født/klækket) dyr. Og i New Zealand dækker dyreværnsloven fx pattedyr, fugle og krybdyr i sidste halvdel af udviklingsperioden, inden de henholdsvis fødes eller klækkes.

I både dyreværnsloven og dyreforsøgsloven nævnes en række forhold, som skal beskytte dyr. Som nævnt bruges i dyreværnslovens paragraffer 1 og 2 begreber som "behandles forsvarligt", "beskyttes bedst muligt", "væsentlig ulempe" og "behandles omsorgsfuldt". Tilsvarende bruges i dyreforsøgsloven begreber som "væsentlig gavn" (§ 1), "stærk smerte", "intens lidelse" og "intens angst" (§ 7). Det er imidlertid ikke altid klart, hvornår behandlingen af dyr er forsvarlig og omsorgsfuld, hvornår dyrene er beskyttet bedst muligt, hvornår gavn af et forsøg er væsentlig, eller hvornår smerte, lidelse og angst er stærk og intens. Hvordan skal man i praksis for eksempel definere "væsentlig ulempe" – hvor stor skal ulempen være sammenlignet med blot "nogen" eller "moderat" ulempe, for at der er tale om en lovovertrædelse?

I nogle tilfælde bliver dette præciseret i de førnævnte yderligere love og bekendtgørelser, og i andre tilfælde foretages en vurdering af konkrete sager, fx i Rådet for Dyreforsøg, Det Veterinære Sundhedsråd eller ved domstolene. Tilbage står imidlertid en række situationer, hvor det umiddelbart er åbent for fortolkning, hvor grænserne er, og dermed hvilke forpligtelser man konkret har overfor dyr, for at loven er overholdt. Endelig stilles der i den offentlige debat jævnligt spørgsmål ved, om intentionerne bag loven hænger sammen med den måde, som loven i praksis forvaltes på. Her argumenteres fx for, at det konventionelle landbrug – som det i praksis accepteres – ikke er i overensstemmelse med dyreværnslovens grundlæggende krav.

Samtidig kan det være vanskeligt at fastslå, hvilke faglige kriterier der skal opfyldes for at tilgodeses lovens krav. Ifølge dyreværnslovens § 2 skal dyr fx passes under hensyntagen til deres adfærdsmæssige behov, men hvornår er de nævnte behov tilgodeset i tilstrækkelig grad? Og hvilken referenceramme er rimelig for en sådan vurdering? Det er fx ikke altid umiddelbart klart, hvilke behov, eller hvilken grad af et bestemt behov, som et domesticeret dyr har sammenlignet med dets vilde slægtninge. Når det fx gælder tamsvinets adfærdsmæssige behov – er det så vildsvin eller domesticerede svin, der skal sammenlignes med?

Og hvordan skal man kunne efterleve lovens krav ved hold af dyrearter, hvor viden om de adfærdsmæssige behov er begrænset, fx eksotiske hobbydyr, fisk eller bier?

Der ligger heller ikke nødvendigvis klart definerede faglige kriterier bag de forskelle i beskyttelse af dyr, som loven i visse tilfælde giver, fx at der er krav om bedøvelse ved kastration af nogle dyrearter, men ikke andre⁹, at der er krav til kompetencer hos personer, der slagter visse dyr, mens samme krav ikke gælder ved slagtning af andre¹⁰, at kun nogle hunderacer må halekuperes¹¹, eller at nogle hunderacer er forbudt at holde¹² (se mere om forskelsbehandling af dyr i afsnit 5.3). Der kan således ligge andre hensyn end faglige kriterier til grund for de grænser, der trækkes i en lovmæssig sammenhæng.

Lovgivningen i andre lande kan i nogle tilfælde indeholde krav, der er mindre eller mere vidtgående end de danske. I forbindelse med denne udtalelse er det imidlertid mere interessant at bemærke, at lovgivningen kan indeholde argumenter og begreber, der ikke er særskilt beskrevet i national dansk ret. Det gælder fx da der med Amsterdamtraktaten i EU i 1997 blev indført en henvisning til, at dyr er følende væsener ("sentient beings"), som i 2009 blev skrevet ind i Lissabon traktatens art. 13, og da der i EU i 2007 blev indført et forbud mod markedsføring og ind- og udførsel af pels fra hunde og katte med henvisning til, at EU's borgere betragter hunde og katte som kæledyr, og at det derfor ikke er acceptabelt at anvende pelsskind fra disse dyr¹³ (EU reglerne gælder også for Danmark). Tilsvarende er der i andre landes lovgivning også set eksempler på begreber, som ikke er beskrevet i dansk ret. I de Norske og Schweiziske dyreværnslove bruges fx begreber som respekt og dyrs egenværdi. I Schweiz anses dyrenes egenværdi for krænket, hvis dyr belastes fysisk eller mentalt, hvis deres udseende eller egenskaber ændres væsentligt, eller hvis de groft tingsliggøres, uden at dette er begrundet med overordnede interesser¹⁴.

Det Dyreetiske Råd henviser til Retsinformation (www.retsinformation.dk) for hele dyreværnsloven samt den øvrige danske lovgivning vedrørende dyr. Herunder vil udvalgte dele af lovgivningen blive omtalt som eksempler i forbindelse med Rådets principielle overvejelser.

4. Gennemgående temaer

Dyreværnsloven og den tilhørende regulering er omfattende, både i forhold til dyrearter og konkrete forhold, der dækkes. Det Dyreetiske Råd har i denne udtalelse udvalgt nogle overordnede etiske problemområder, nemlig dyreværnslovens afgrænsning, formål med brug af dyr og forskelsbehandling af dyr. To temaer har været gennemgående i Rådets drøftelser af disse emner, nemlig afvejningen af hensyn til dyr vs. hensyn til mennesker og vægtningen af usikkerhed om

---

⁹ BEK nr. 1462 af 07/12/2015

¹⁰ BEK nr. 135 af 14/02/2014 om slagtning og aflivning af dyr

¹¹ BEK nr. 627 af 29/08/1991 om halekupering af visse hunderacer

¹² LBK nr. 76 af 21/01/2015 om hunde

¹³ Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EF) Nr. 1523/2007 af 11. december 2007 om forbud mod markedsføring og indførsel i og udførsel fra Fællesskabet af pelsskind fra hunde og katte samt produkter, hvori sådanne pelsskind indgår

¹⁴ Tierschutzgesetz 2005, artikel 3. <http://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/20022103/index.html>

vidensgrundlaget. Disse to temaer drøftes derfor indledningsvis før de udvalgte problemområder.

4.1 Afvejning af hensyn til dyr vs. hensyn til mennesker

Dyr af mange forskellige arter holdes og bruges af mennesker til mange forskellige formål. Det Dyreetiske Råd peger på, at uanset hvilke dyr og formål, der er tale om, så er det typisk en grundlæggende præmis for hold og brug af dyr, at dyrene påføres en grad af begrænsninger, måske ulemper og lidelse, og visse tilfælde må lade livet for at kunne opfylde de formål, mennesker har med at holde dem. Der kan naturligvis også være gode aspekter for dyrene ved at blive holdt af mennesker, men i rammerne for dyreholdet sker der typisk en afvejning af hensyn til dyr vs. hensyn til mennesker.

Hensynene til dyrene kan være motiveret direkte af de forhold, der nævnes i dyreværnslovens § 1 om, hvad dyrene skal beskyttes mod, fx når de bruges til fødevarerproduktion eller sport. Hensynene kan også være motiveret af, at mennesker har forskellige forestillinger om, hvilke forpligtelser man har over for levende væsener, eller manglende kendskab til dyrenes behov og præferencer. Her kan nogle have det svært med at overvære forhold, som kan være stressende for dyr (men ikke nødvendigvis er det) som fx dyr, der er ude om vinteren – og det gælder både dyr, der holdes af mennesker, og vildtlevende dyr. Uanset om motivationen til at inddrage hensyn til dyr er baseret på direkte hensyn til dyrene eller (også) hviler på hensyn til, hvad mennesker har det godt med, så kan der være stor forskel på, hvornår nogle mener, at der er behov for en afvejning, og om afvejningen i så fald anses for rimelig.

Det Dyreetiske Råd anerkender, at dette er en vanskelig afvejning i praksis. Dette bør imidlertid ikke være en hindring for til stadighed at have fokus på, hvilke hensyn, der skal inddrages, og hvordan de bør afvejes. Efter Rådets opfattelse sker det alt for ofte, at hensyn til mennesker automatisk tilsidesætter hensyn til dyr, og at hensyn til dyr kun inddrages som en sekundær overvejelse. Rådet mener, at hensyn til dyr skal inddrages fra starten.

Rådet peger samtidig på, at en sådan afvejning ikke alene er et lovmæssigt anliggende om fortolkning i retssager, men også et spørgsmål om, hvordan afvejninger håndteres i praksis. Her mener Rådet, at der er behov for mere opmærksomhed på, hvordan hensyn til dyrene kan opprioriteres, ikke bare i forhold til landbrugsproduktion, men

Det Dyreetiske Råd mener, at der skal mere fokus på hensyn til dyr, når der er behov for en afvejning i forhold til hensyn til mennesker, fx når det gælder skadedyr. I udtalelsen om skadedyrskæmpelse (1997) drøftede Rådet bl.a. brug af forebyggende tiltag og valg af bekæmpelsesmidler.

FOTO: COLOURBOX

også ved fx hold af familie- og hobbydyr. Rådet peger også på håndtering af problemer med skadedyr, hvor bekæmpelse typisk prioriteres højere end hensyn til skadedyrenes lidelser, og hvor Rådet finder, at der kan fokuseres mere på forebyggelse frem for aflivning og udryddelse. Tilsvarende mener Rådet, at der skal mere fokus på forebyggelse ved aktiviteter, hvor dyr som en indirekte omkostning kan lide overlast eller dø (fx dyr der kvæstes i høstmaskiner).

I nogle situationer er der lovmæssigt sat klare grænser for hensyn til dyr. Her mener Rådet, at der skal mere fokus på at sikre, at disse grænser bliver respekteret og ikke omgås. Det gælder fx ved øre- og halekupering af hunde og brændemærkning af heste i udlandet eller ved at fastholde en praksis som standard, der i princippet ikke må foretages rutinemæssigt, som det ofte ses med halekupering af svin.

En særlig problemstilling knytter sig til situationer, hvor der er potentielle konflikter med anden lovgivning. Her kan der være anden lovgivning, der – hvis den skal følges – betyder, at de krav, der stilles i dyreværnsloven, til en vis grad må tilsidesættes. Det gælder fx bekæmpelse af invasive arter, hvor forpligtelsen til at bekæmpe de pågældende dyr af naturbeskyttelseshensyn betyder, at de kan fanges/aflives på alle tidspunkter af året, uanset om de har unger eller ej, der risikerer at blive overladt til sig selv. Tilsvarende kan der fx ved bekæmpelse af smitsomme sygdomme være en risiko for, at hensyn til anvendelse af den bedste aflivningsmetode tilsidesættes for at kunne slå en besætning ned hurtigt. Rådet mener, at der også i disse situationer kan være behov for at lægge større vægt på hensyn til dyrevelfærd. Rådet mener dog stadig, at mennesker skal have mulighed for at anvende de mest effektive metoder til bekæmpelse af dyr, der udgør en direkte risiko for egen eller deres husdyrs sundhed, fx indvoldsorm og flåter. I sådanne situationer finder Rådet dog stadig, at der bør ske en afvejning mellem menneskers og deres dyrs sundhedsmæssige risiko og valg af bekæmpelsesmidler og metoder, der måske er mindre effektive men til gengæld er mere skånsomme for de dyr, der ønskes bekæmpet.

4.2 Vægtning af usikkerhed om vidensgrundlaget

Ifølge dyreværnslovens § 2 skal dyr passes i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer. Det er imidlertid ikke alt, der er undersøgt videnskabeligt, og selv om noget er undersøgt, er det ikke altid, at resultaterne bliver offentliggjort, så andre kan få kendskab til dem. Selv når der foreligger videnskabelige resultater, kan der være usikkerhed om, hvad de betyder, fx hvis undersøgelser peger i forskellige retninger eller er lavet under forudsætninger, der ikke gælder for den situation, som resultaterne skal anvendes på. På samme måde kan der være forskellige praktiske erfaringer omkring pasning. Der kan derfor i nogle tilfælde være en vis grad af usikkerhed om, hvad der er nødvendigt eller bedst at gøre, når man holder dyr.

Det Dyreetiske Råd mener, at det er vigtigt i første omgang at være bevidst om, at der kan være sådanne usikkerheder i vidensgrundlaget. Usikkerheden afspejler nemlig også det forhold, at viden om dyr er i fortsat udvikling, og at der er behov for at være opdateret omkring de praktiske og videnskabelige erfaringer. Dernæst er der behov for at tage stilling til, hvordan den usikkerhed, der er, skal vægtes. Det Dyreetiske

Råd finder, at tvivlen som udgangspunkt skal komme dyrene til gode. Rådet peger dog samtidig på, at vægtningen af usikkerheder indebærer yderligere forhold, som bør inddrages i overvejelserne. Det gælder fx hvilken grad af tvivl, der med rimelighed kan rejses om det pågældende spørgsmål; hvilke konsekvenser der kan være for dyrene af forskellige vægtninger; og hvor meget ulempe der er for mennesker ved at lade tvivlen komme dyrene til gode. Rådet anerkender således, at der også i denne sammenhæng kan foregå en afvejning af hensyn til dyr vs. hensyn til mennesker.

5. Udvalgte problemområder

Det Dyreetiske Råd har som nævnt valgt at drøfte tre overordnede etiske problemområder: dyreværnslovens afgrænsning af hvilke dyr, der er omfattet af loven; tilladelige formål med brug af dyr og den lovmæssige forskelsbehandling af dyr.

5.1 Dyreværnslovens afgrænsning

Det ligger implicit i det at have en lovgivning, der sætter rammerne for behandling af dyr, at dyr betragtes som levende væsener, der har krav på lovmæssig beskyttelse. Dyr er dog samtidig underlagt menneskers ønsker og prioriteringer, nogle dyr betragtes som ejendom (fx husdyr), mens andre dyr nogle gange synes at falde uden for den grænse, hvor mennesker har nogle direkte forpligtelser overfor dem (fx vildtlevende dyr).

Dyreværnsloven gælder som nævnt i princippet for alle dyr. Det er imidlertid uklart, om loven i praksis omfatter (dvs. håndhæves i relation til) alle organismer, der biologisk set tilhører dyreriget, fx insekter og andre hvirvelløse dyr. Der er heller ikke anført en klar tilkendegivelse af, hvornår i udviklingsprocessen af fx fostre og æg, at et dyr er omfattet af loven (en sådan afgrænsning er der til gengæld som nævnt i dyreforsøgsloven). Afgrænsningen kan have betydning ved vurderingen af lovovertrædelser i forbindelse med fx indfangning af sommerfugle, aflivning af dræbersnegle, hold af edderkopper og håndtering af fostre ved aflivning af drægtige dyr. Synet på dyr, som nogle der skal beskyttes af lovgivning – eller ikke – kan således komme til at blive afspejlet både i den afgrænsning, der lægges op til i lovteksten, og i den praktiske anvendelse af loven.

Ud fra en etisk betragtning kan der være forskellige kriterier for, hvornår et dyr har krav på etiske hensyn. Det kan fx være, hvis dyret er i stand til at føle smerte, hvis dyret har en erkendelse af sin egen eksistens, eller blot det, at dyret er en levende organisme. I sidstnævnt tilfælde kan der således argumenteres for, at uanset om det kan fastslås, hvorvidt fx en snegl eller edderkop kan opleve en form for lidelse, er der tale om levende væsener, og derfor skal disse dyr behandles med respekt. Spørgsmålet er, om dette indebærer, at disse dyr også skal have samme lovmæssige beskyttelse som fx hunde og vilde fugle.

Det Dyreetiske Råds overvejelser og anbefalinger

Det Dyreetiske Råd har drøftet afgrænsning af dyreværnsloven. Rådet mener som udgangspunkt, at loven, som det allerede er tilfældet, bør omfatte alle dyr. Rådet mener dog samtidig, at lovgivningen skal give mening i forhold til den praksis, der generelt anses for acceptabel, fx at loven forvaltes forskelligt afhængig af, om der er tale om fx en hund eller en edderkop. Spørgsmålet er grundlæggende, om loven bør tilpasses den alment acceptable praksis, eller om der er behov for at ændre den almene praksis, eller måske en kombination af begge dele. Rådet har set nærmere på, hvordan afgrænsninger er i andre lande og har noteret, at dyreværnsloven i visse lande ikke omfatter alle dyr, eller omfatter ikke kun fødte og udklækkede dyr men også udviklingsstadier af dyr. Rådet finder, at en evaluering af afgrænsningen kræver nøje overvejelser, og at der bør være klare kriterier for, hvilke dyr, og evt. hvilke udviklingsstadier, der er omfattet.

Ifølge dyreværnslovens § 1 skal dyr beskyttes bedst muligt mod en række negative forhold. Rådet peger på, at det er svært i relation til nogle arter at vide, hvordan man bedst muligt beskytter dyrene, men at dette under alle omstændigheder bør ske på et informeret grundlag. Rådet mener derfor, at der i § 1 bør indsættes en henvisning til viden og erfaringer svarende til kravene i § 2. "Bedst muligt" giver en vis fleksibilitet i forvaltning af de krav, der stilles, i forhold til at vidensgrundlaget kan være mangelfuldt.

Rådet mener imidlertid ikke, at et mangelfuldt vidensgrundlag betyder, at der ikke er grundlag for at udvise respekt for dyrene, og en anden mulighed for håndtering af afgrænsningen kan være, at visse kriterier kun gælder for nogle kategorier af dyr. Rådet forstår her respekt som et krav om at respektere dyrene som de levende væsener, de er, uafhængigt af deres værdi for mennesker. Rådet anerkender, at dette begreb kan være svært at håndtere juridisk, men finder, at der er behov for, også via lovgivning, at sætte fokus på dyr som andet og mere end en ressource for mennesker. Rådet vurderer, at det kan understøtte den tidligere anbefaling om i højere grad at inddrage hensyn til dyr, når deres interesser afvejes i forhold til menneskers interesser.

Rådet peger derfor på muligheden for at indarbejde henvisning til respekt i dyreværnsloven som det allerede ses i visse andre lande, fx Norge, Holland og Schweiz. I så fald kan krav om at udvise respekt for dyr være et krav, der omfatter alle dyr, mens krav der henviser til smerte, lidelse, angst og lignende kan være forbeholdt de dyrearter, som formodes at kunne føle og evt. også opleve de negative forhold, som de skal beskyttes mod. Rådet understreger i forlængelse af denne overvejelse, at man i givet fald må være indstillet på at evaluere og om nødvendigt justere afgrænsningen i takt med, at der kommer ny viden om dyr, som tilsiger dette. Der tales i disse år om, at insekter kommer til at spille en rolle i fødevareproduktionen fremover, og Rådet ser nødt, at denne produktionsform i givet fald udvikler sig, uden at der tages de fornødne hensyn til dyrene.

Insekter siges at være fremtidens animalske proteinkilde – her voksmøllarver serveret ved Det Dyreetiske Råds konference om dyreværnsloven (juni 2016). Rådet ser nødigt, at produktionen udvikler sig, uden at der tages de fornødne hensyn til dyrene.

FOTO: MILJØ- OG FØDEVAREMINISTERIET

5.2 Formål med brug af dyr

Dyr bruges af mennesker til en række forskellige formål, og mange af dem har konsekvenser for dyrene. For eksempel må nogle dyr dø for at deres kroppe kan spises, nogle skal levere produkter som mælk, æg eller uld, og nogle skal underholde og den i forbindelse ofte være trænet til at indgå i et fællesskab med mennesker på menneskers præmisser. Formålet med brug af dyr har været særligt drøftet i forbindelse med brug af dyr til forsøg, hvor der i dyreforsøgsloven er krav om, at resultaterne af et forsøg skal forventes at være til væsentlig gavn¹⁵. I relation til landbrugsproduktion argumenterer nogle for, at produktionen bør afskaffes, fordi mennesker i stedet kan leve af vegetabilsk kost, eller alternativt at produktionen reduceres, så forholdene for de dyr, der er i produktionen, kan forbedres (der kan som tidligere nævnt dog også findes argumenter i denne debat, der har at gøre med egen sundhed eller klimahensyn). Også pelsdyrproduktion er jævnligt til debat. Hold af dyr som familiedyr er imidlertid ikke i samme grad udsat for kritik i forhold til selve formålet – at opfylde fx sociale og praktiske behov i menneskers hverdag. Til gengæld blusser debatten jævnligt op om brug af dyr til underholdning og formidling, som fx hestesport, brug af dyr i cirkus og til formidling som eksempelvis ved slagting i

---

¹⁵ LBK nr. 474 af 15/05/2014, § 1, stk. 5

forbindelse med offentlige aktiviteter. Dyreværnslovens § 17 sætter rammerne for brug af dyr til nogle af disse formål:

§ 17. Dyr må ikke dresseres eller bruges til fremvisning, cirkusforestillinger, filmoptagelser eller lignende, hvis dyret herved påføres væsentlig ulempe.

Stk. 2. Dyr må ikke fremvises i omrejsende menagerier.

Stk. 3. Zoologiske haver, dyreparker og lignende må ikke oprettes uden tilladelse fra Fødevarestyrelsen. Miljø- og fødevareministeren kan fastsætte regler om indretning og drift af sådanne virksomheder og om tilsyn.

Stk. 4. Miljø- og fødevareministeren kan fastsætte regler om hold og fremvisning af dyr i cirkus, forlystelsesparker og lignende virksomheder, herunder om forbud mod hold og fremvisning af visse vilde dyrearter.

Det afgørende forhold synes her at være, at dyrene ikke må påføres væsentlig ulempe – et begreb, der som tidligere nævnt ikke er nemt at definere. Samtidig kan der stilles spørgsmål ved, om selve formålet – underholdning eller formidling – kan opveje, at dyrenes påføres ulempe i en eller anden grad. Kunne publikum fx blive underholdt lige så godt, og kunne den samme formidling opnås uden brug af dyr? I relation til formidlingen kan der yderligere stilles spørgsmål ved, om det fx gør en forskel, at en slagting, der under alle omstændigheder vil foregå, foregår med et publikum, der derved lærer noget om, hvor maden kommer fra. Dyret vil her i sagens natur lide den "ulempe", det er at miste livet, men dette ville være sket under alle omstændigheder (hvis der er tale om et slagtemodent dyr), og den ekstra ulempe er således, at det foregår under andre omstændigheder (der måske-måske ikke er mere skånsomme, end de ellers ville have været).

Det Dyreetiske Råds overvejelser og anbefalinger

Indledningsvis finder Det Dyreetiske Råd behov for at opridse præmisserne for at have en drøftelse af formål med hold og brug af dyr. I den offentlige debat argumenterer nogle for, at mennesker ikke må bruge dyr overhovedet, og at en nærmere drøftelse af formål dermed er overflødig. Ifølge dyreværnsloven er det dog tilladt at bruge dyr, hvilket jo også sker i vidt omfang, og derfor er drøftelsen af formål efter Rådets opfattelse særdeles relevant. Rådet mener dog, at en afgørende præmis for nødvendigheden af overvejelser omkring formål med anvendelsen af dyr er, om dyrene lider nogen form for overlast herved. Rådet mener her, at overlast, eller ulempe som loven nævner, bør forstås bredt.

Nogle formål har som nævnt været genstand for megen offentlig debat, fx fødevareproduktion, pelsproduktion, hestesport og dyr i cirkus. Andre formål synes der ikke at blive sat spørgsmål ved i samme grad, fx hold af familiedyr, der måske kastreres, steriliseres, og holdes isoleret fra artsfæller for at tilpasses et fællesskab med mennesker; indfangning af sommerfugle til samlinger som om de var frimærker eller mønter, eller dyr der anvendes til en form for underholdning, fx i shows eller kunstprojekter. Det Dyreetiske Råd mener, at der også i sådanne tilfælde kan være grund til at overveje, om dyrene påføres en væsentlig grad af ulempe. Rådet peger videre på, at der kan være hensyn udover velfærd, som bør inddrages i formålsovervejelserne, nemlig om der ved den pågældende anvendelse udvises en rimelig grad af respekt over for dyrene. Det gælder fx, når dyr udklædes til underholdningsformål, hvor dette måske ikke i sig selv giver anledning til væsentlig ulempe for dyret, men bidrager til at nedbryde et respektfuldt syn på og behandling af

dyr på deres præmisser, det som nogen refererer til som respekt for dyrenes integritet. Endelig mener Rådet, at det gør en forskel for overvejelserne, om der er tale om levende eller døde dyr. Hvis dyrene fx alligevel skulle slagtes, og så ved samme lejlighed bliver brugt til formidling af viden om, hvor maden kommer fra, er dette efter Rådets opfattelse et væsentligt formål, selv om dyret i princippet påføres den højeste grad af ulempe (som det formodentlig ville være blevet påført også uden publikum, dvs. selve det at slagtingen indgår i formidling antages ikke at bidrage med væsentlig yderligere ulempe). Rådet lægger således stor vægt på, at hvis formålet med brugen af dyrene indebærer væsentlig ulempe, skal dette kunne opvejes af gode grunde, der ikke kan nås i samme grad på anden vis. På samme måde er Rådet betænkeligt ved brug af dyr generelt i cirkus og anden ren underholdning, da fascinationen af dyr i dag kan imødekommes på mange andre måder. Selv om underholdningsværdien kan være stor, mener Rådet, at informationsværdien i underholdningssammenhænge i reglen er begrænset. Rådet er samtidig betænkeligt ved, at denne brug af dyr kan undergrave et respektfuldt syn på dyr, som beskrevet herover.

Nogle formål med brug af dyr er jævnligt til debat, fx pelsproduktion. Det Dyreetiske Råd drøftede dette i sin udtalelse om emnet i 2003, hvor der var uenighed blandt medlemmerne om, hvorvidt pelsproduktion i sig selv er et acceptabelt formål.

FOTO: KOPENHAGEN FUR

Det Dyreetiske Råd har videre drøftet det umiddelbart modsætningsfyldte forhold, at dyreværnsloven på den ene side stiller krav om, at dyr skal beskyttes bedst muligt mod væsentlig ulempe og varigt mén og samtidig tillader, at dyr udsættes for den ultimative ulempe, det er at blive slået ihjel. Der stilles ganske vist krav om, at dyr skal aflives så hurtigt og smertefrit som muligt (§ 13), men der stilles ingen krav i forhold til, om der er en god grund til, at dyret skal lade livet, bortset fra hvis dyret lider (§ 20). Der kan være forskellige opfattelser af, om selve det at slå dyr ihjel udgør et etisk problem – et spørgsmål der ofte rejses i relation til aflivning af haneekyllinger i ægproduktionen, og kalve i mælkeproduktionen som det ikke kan betale sig at fede op. Nogle siger nej, hvis blot aflivningen, og det der leder op til den, foregår velfærdsmæssigt forsvarligt, er selve aflivningen ikke et problem – dyret mærker jo ikke noget. Andre mener, at det stadig kan være etisk betænkeligt, fx fordi dyret forhindres i at leve sit fremtidige liv i den længde, der ville være naturligt for det, eller fordi det at slå det ihjel er et udtryk for mangel på respekt. Det Dyreetiske Råd oplever, at diskussionen om respekt for dyrs liv fylder mere for nogle arter, fx landbrugsdyr, forsøgsdyr, og dyr med et appellerende udseende, end for andre, fx skadedyr og generende insekter, samt dyr der anses for ulækre. Rådet mener, at der er behov for at sætte mere fokus på respekt for dyrs liv og på diskussioner af, hvorvidt de slås ihjel med en rimelig begrundelse.

I relation til forskellige forpligtelser over for vilde dyr sammenlignet med dyr, der holdes, mener Det Dyreetiske Råd, at når man har taget ansvar for dyrs liv, har man også ansvaret for at få dem aflivet, hvis de lider, mens Rådet ikke finder, at der

gælder samme grad forpligtelser i forhold til vilde dyr. Rådet bemærker dog, at nogle kan føle en stærk forpligtelse til at gribe ind, hvis de ser vilde dyr i nød, og ikke bare vil lade naturen gå sin gang. En indgriben kan således også være motiveret af, at det kan være svært for nogle at blive konfronteret med de barske vilkår i naturen. Rådet mener her, at folk naturligvis skal tage ansvar for at hjælpe vilde dyr i det omfang, de kan og vil. Rådet mener derimod ikke, at andre end dyrlæger (der jf. dyrlægeloven allerede er lovmæssigt forpligtet til at hjælpe alvorligt tilskadekomne dyr¹⁶) generelt skal være lovmæssig forpligtet, hverken privatpersoner eller offentlige myndigheder. Rådet mener dog stadig, at mennesker etisk set er forpligtet til at hjælpe dyr, evt. ved at tilkalde assistance, hvis der er tale om vildt, der er nødstedt som følge af menneskelige aktiviteter. Hvis man selv er direkte ansvarlig for, at dyr er kommet til skade, mener Rådet, at man naturligvis er særligt forpligtet til at hjælpe dyrene, og man vil i visse tilfælde også være det lovmæssigt, fx ved anskudning af klovbærende vildt¹⁷. Rådet peger desuden på, at mennesker ikke kun ved direkte aktiviteter, men også indirekte kan være ansvarlige for, at dyr i naturen påføres ulempe, fx når løse hunde og udegående ejerkatte jager, og evt. fanger, fugle eller andet vildt.

Der udestår i forlængelse af dette en diskussion om, hvornår noget er en ulempe, og hvornår ulempen i så fald er væsentlig. Det Dyreetiske Råd efterlyser mere debat om, hvilke formål dyr anvendes til og evt. aflives for. Rådet bemærker, at blot fordi dyr traditionelt har været anvendt til et bestemt formål, er det ikke ensbetydende med, at dette forsat skal være praksis. Rådet finder, at der er behov for at evaluere en række forskellige formål, dels ud fra en betragtning om hvorvidt det pågældende formål stadig er acceptabelt efter nutidige normer, dels ud fra en vurdering af, om samme mål kan nås uden brug af dyr, brug af færre dyr, eller dyrene kan bruges på en for dem mere skånsom måde. Rådet mener dermed, at diskussionen om formål også indebærer en diskussion om vilkår for brugen af dyr. Den evaluering, der lægges op til, svarer dermed til den proces, dyreforsøgsområdet har været igennem og forsat evaluerer brugen af dyr efter i relation til overvejelser om væsentlig gavn og de tre R'er (Replacement, Reduction, Refinement).

5.3 Forskelsbehandling af dyr

Der er i lovgivningen flere eksempler på, at dyrearter beskyttes forskelligt. Her vil der i første omgang blive fokuseret på to områder, nemlig brug af bedøvelse ved operative indgreb og krav til kompetencer ved aflivning. Dernæst drøftes den mere overordnede forskelsbehandling i reguleringen af dyrehold afhængig af, om dyr holdes i fx landbrugsmæssige eller private sammenhænge.

I dyreværnslovens § 14 fastsættes de overordnede regler for operative indgreb, herunder regler for halekupering og kastration:

---

¹⁶ LBK nr. 1149 af 12/09/2015

¹⁷ BEK nr. 417 af 27/04/2007

§ 14. Operative indgreb, der kan påføre dyret lidelse bortset fra uvæsentlig smerte af forbigående beskaffenhed, må kun foretages af en dyrlæge, medmindre indgrebet er uopsætteligt. Lidelse og smerte skal begrænses i videst muligt omfang.

Stk. 2. Operative og lignende indgreb, som har til formål at ændre et dyrs udseende, må ikke foretages.

Stk. 3. Miljø- og fødevareministeren kan fastsætte nærmere regler om operative og lignende indgreb, herunder regler om kastration, afhorning, mærkning, fjernelse af kløer og andre legemsdele og beskæring af næb samt klove og hove. Miljø- og fødevareministeren kan fastsætte nærmere regler om halekupering af visse hunderacer, der kan anvendes til jagt.

Stk. 4. Miljø- og fødevareministeren kan fastsætte regler om, at visse typer indgreb kun må foretages af en dyrlæge eller andet særligt uddannet personale.

Stk. 5. Miljø- og fødevareministeren kan forbyde visse typer af operative og lignende indgreb.

I forlængelse af muligheden i stk. 3 stilles i bekendtgørelse om halekupering og kastration af dyr krav om følgende vedr. halekupering¹⁸:

§ 1. Dyr må kun halekuperes, hvis det konkret er påkrævet af veterinære hensyn. Dyret skal bedøves, inden kuperingen foretages.

Stk. 2. Får og svin må dog herudover halekuperes i overensstemmelse med §§ 3-4.

Stk. 3. Hunde må desuden halekuperes i overensstemmelse med bekendtgørelse om halekupering af visse hunderacer, men hunden skal bedøves, inden kuperingen foretages.

§ 2. Halekupering af dyr skal altid foretages af en dyrlæge, medmindre andet følger af § 3, stk. 2, eller § 4, stk. 3.

§ 3. Lam kan halekuperes ved anvendelse af elastrator, hvis det sker inden for dyrets 2.-7. levedøgn. Den tilbageværende halestump skal kunne dække anus og vulva.

Stk. 2. Halekupering efter stk. 1 kan foretages af producenten uden forudgående bedøvelse af lammet.

§ 4. Svin må ikke halekuperes rutinemæssigt.

Stk. 2. Pattegrise kan halekuperes inden for dyrets 2.-4. levedøgn, hvis der er dokumentation for, at der på bedriften er sket skader på haler som følge af, at kupering ikke er foretaget. Halen skal kuperes mindst muligt, og der må højst kuperes op til halvdelen af den.

Stk. 3. Halekupering efter stk. 2 kan foretages uden forudgående bedøvelse af pattegrisen, hvis halekuperingen foretages af en dyrlæge eller en person, der er uddannet heri, og som har erfaring med at halekupere pattegrise med passende midler og under hygiejniske forhold.

Stk. 4. Inden halekupering foretages, skal der være forsøgt foranstaltninger for at forhindre halebidning under hensyntagen til miljøet og belægningsgraden. Utilstrækkelige staldforhold eller driftsledelsessystemer skal ændres.

Stk. 5. Foretages halekupering, jf. § 1, stk. 1, efter pattegrisens 4 første levedøgn, skal dyret gives længerevarende smertebehandling.

Der gælder således forskellige krav for forskellige dyrearter og aldersklasser, både i forhold til begrundelser for halekupering, i forhold til hvem, der må udføre indgrebet, og i forhold til brug af bedøvelse.

---

¹⁸ BEK nr. 1462 af 07/12/2015

I bekendtgørelsen om halekupering og kastration af dyr stilles der endvidere følgende krav vedr. kastration:

- § 5. Dyr må kun kastreres, hvis dyret er bedøvet, inden kastrationen foretages.
Stk. 2. Svin må dog herudover kastreres i overensstemmelse med § 7.
- § 6. Kastration af dyr skal altid foretages af en dyrlæge, medmindre andet følger af § 7, stk. 1, eller § 8, stk. 1.
- § 7. Kastration af pattegrise kan foretages uden forudgående bedøvelse af pattegrisen, hvis det sker så tidligt som muligt inden for dyrets 2.-7. levedøgn, og hvis dyret gives smertebehandling. Kastrationen må kun foretages af en dyrlæge eller en person, der er uddannet heri, og som har erfaring med at kastrere pattegrise med passende midler og under hygiejniske forhold.
Stk. 2. Kastration ved overrivning af væv må ikke foretages.
Stk. 3. Foretages kastration efter pattegrisens 7 første levedøgn, skal dyret gives længerevarende smertebehandling.
- § 8. Kastration af lam og gedekid kan foretages af producenten ved anvendelse af klemning og elastrator i kombination, hvis
- 1) det sker inden for dyrets første 4 leveuger, og
  - 2) en dyrlæge forinden kastrationen har lagt en lokalbedøvelse på dyret.
- § 9. Kalve kan kastreres ved anvendelse af en burdizzotang, hvis
- 1) det sker inden for dyrets første 4 leveuger,
  - 2) dyrlægen forinden kastrationen har lagt en lokalbedøvelse på dyret, og
  - 3) dyret gives længerevarende smertebehandling.
- Stk. 2. Foretages kastration efter kalvens første 4 leveuger, skal det ske kirurgisk, og dyret skal gives længerevarende smertebehandling.

Der gælder således også her forskellige krav for forskellige dyrearter og aldersklasser, både i forhold til hvem der må udføre indgrebet, og i forhold til brug af bedøvelse og metode.

Området for slagtning og aflivning af dyr er reguleret ved en EU-forordning¹⁹, hvor der fastsættes en række generelle krav til bl.a. metoder og kompetencer ved slagtning og aflivning. EU-forordninger gælder direkte i Danmark. Der er dog også i dyreværnslovens § 13 fastsat nogle overordnede krav til slagtning og aflivning af dyr og en mulighed for at fastsætte yderligere regler:

- § 13. Den, der vil aflive et dyr, skal sikre sig, at dyret aflives så hurtigt og så smertefrit som muligt. Aflivning ved drukning må ikke finde sted.
Stk. 2. Miljø- og fødevarerministeren kan fastsætte nærmere regler om aflivning af dyr, herunder regler om slagtning og om forbud mod visse aflivningsformer samt regler om, at aflivning af visse større dyr kun må foretages af en dyrlæge eller en anden autoriseret person.

Nogle dyr falder uden for EU-forordningens regulering, fx fjerkræ, kaniner og harer, der slagtes af deres ejer til eget forbrug. De vil dog stadig være dækket af dyreværnsloven. Til gengæld stilles der i forordningen krav om, at ved privatpersoners slagtning af dyr som svin, får og geder til eget forbrug skal personen, der udfører aflivningen, have "det fornødne kompetenceniveau".

---

¹⁹ Rådets Forordning (EF) nr. 1099/2009 af 24. september 2009 om beskyttelse af dyr på aflivningstidspunktet

EU-forordningen suppleres af en bekendtgørelse, hvor ministeren har benyttet dyreværnslovens mulighed for at fastsætte nærmere regler om slagting og aflivning af dyr²⁰. Her stilles bl.a. krav om:

§ 6. Slagtning eller aflivning af dyr af hesteslægten, kvæg og strudsefugle må kun foretages af dyrlæger, slagtere, personer med jagttegn eller andre personer, der har modtaget uddannelse i slagting eller aflivning.

Stk. 2. Aflivning af hunde og katte må kun foretages af de i stk. 1 nævnte personer.

Stk. 3. Stk. 2, gælder ikke aflivning af hundehvalpe og kattekillinger, der sker i umiddelbar tilslutning til fødslen og ikke senere end en uge efter fødslen. Aflivning ved drukning må ikke finde sted, jf. dyreværnslovens § 13, stk. 1.

Bekendtgørelsen gælder ved slagting og aflivning af dyr, der avles eller holdes med henblik på fremstilling af fødevarer, uld, skind, pelsværk og andre produkter, ved slagting og aflivning af heste samt ved aflivning af hunde og katte. Der stilles således krav til kompetencer hos den, der afliver eller slagter dyret, men kun for nogle dyrearter. Der stilles fx ikke kompetencekrav ved aflivning eller slagting af svin, fjerkræ (bortset fra strudse), får og geder (kompetencer i relation til svin, får og geder er dog omfattet af den førnævnte EU-forordning). For visse svinebesætninger stilles i bekendtgørelsen dog krav om, at den ansvarlige skal være i besiddelse af en bolt pistol samt være instrueret i brugen, samt at ved aflivning af svin over 5 kg skal der til bedøvelse anvendes en bolt pistol, medmindre aflivning foretages af en person med de nævnte kompetencer.

Der stilles således ingen krav om kompetencer ved privatpersoners slagting og aflivning af fx fjerkræ og kaniner. Og bortset fra hunde og katte gælder hverken forordningen eller bekendtgørelsen for dyrearter, der typisk holdes som familie- og hobbydyr. Det betyder, at fx marsvin, papegøjer og skildpadder ikke er omfattet. Her gælder dog stadig dyreværnslovens § 13 om, at dyret skal aflives så hurtigt og smertefrit som muligt. Drukning er direkte nævnt som ulovligt. Der nævnes ikke andre metoder (bortset fra rituel slagting), fx ikke kvælning, frysning, afhugning af hoveder osv., der for nogle arter kan resultere i en tilsvarende langvarig dødsproces.

Endelig er der overordnet set også en forskelsbehandling i den samlede lovgivning om hold af dyr, idet der er langt mere detaljerede krav i relation til hold og brug af dyr i landbruget og til forsøg, end der er til privates hold af dyr. Dette skyldes til dels, at en stor del af lovgivningen er udviklet på internationalt niveau, dvs. i EU og Europarådet, hvor det primære fokus er på anvendelser af dyr til landbrugsproduktion og forsøg. Det skyldes formodentlig også, at der ved netop disse anvendelser af dyr er store menneskelige interesser på spil, der nemt kan tilsidesætte hensyn til dyrenes interesser, hvis ikke de er beskyttet af minimumslovgivning. Det betyder imidlertid ikke, at der ikke også er behov for at sikre minimumskrav for dyr, der holdes af mennesker til andre formål, fx som familie- og hobbydyr.

---

²⁰ BEK nr. 135 af 14/02/2014

Det Dyreetiske Råds overvejelser og anbefalinger

Det Dyreetiske Råd mener, at behandling af dyr skal tage udgangspunkt i deres biologi og behov og ikke i hensyn til, hvad der er mest bekvemt for mennesker. Rådet finder, at der generelt er behov for at evaluere brugen af operative indgreb som halekupering, kastration, afhorning og lignende set i lyset af relevant viden og gældende normer. Evalueringen bør omfatte såvel opfattelsen af nødvendigheden af at foretage indgrebene, som valg af metoder og brug af bedøvelse. I den forbindelse understreger Rådet, at operative indgreb, der formodes at være smertevoldende, skal foretages med bedøvelse og efterfølgende smertelindring.

I relation til slagtning og aflivning finder Rådet, at der er behov for at evaluere både de metoder, der anvendes og kravene til de personer, der må foretage slagtning og aflivning. I forhold til metoder mener Rådet fx, at der bør være mere fokus på brug af

skånsomme metoder til skadedyrsbekæmpelse, og på at andre metoder end drukning kan være uhensigtsmæssige, fx frysning. Med hensyn til de personer, der afliver eller slagter dyrene, finder Rådet, at det vil være hensigtsmæssigt at revidere bekendtgørelsen om slagtning og aflivning, så de krav, der fremgår af EU-forordningen, også fremgår af den danske bekendtgørelse. Rådet mener samtidig, at der skal være krav om uddannelse eller kyndig vejledning af personer, der foretager slagtning og aflivning, af flere dyrearter, end der er tilfældet pt., fx svin, får og geder, så det i forordningen omtalte kompetenceniveau sikres. Rådets medlemmer har forskellige vurderinger af nødvendigheden af også at stille kompetencekrav til privates aflivning af fx høns, kaniner, marsvin og papegøjer. Nogle finder, at det vil være hensigtsmæssigt også at sætte lovmæssige grænser i relation til disse dyr, mens andre finder, at dette vil bidrage til at øge fremmedgørelsen for håndtering af dyr og give risiko for forsinkelse af aflivning af tilskadekomne dyr, fordi autoriserede personer først skal tilkaldes. For mindre dyr, der holdes som hobbydyr, fx slanger, krybdyr og insekter, mener Rådet, at vejledning om aflivning skal indgå i pasningsvejledningerne, hvilket ikke er tilfældet på nuværende tidspunkt. For al vejledning gælder, at den bør

Der er ikke nogen detailregulering af privates hold af dyr, men der er krav om udlevering af pasningsvejledninger. Det Dyreetiske Råd efterlyser mere vejledning og kurser, og nogle medlemmer peger også på et muligt behov for lovmæssig regulering. I udtalelsen om familie- og hobbydyr (2008) drøftede Rådet problemområder for en række af de dyrearter, der holdes privat.

FOTO: INGEBORG MØLBAK

omfatte kontrol af tegn på, at dyret rent faktisk er dødt.

Endelig har Rådet drøftet ujævnheden i detailreguleringen for hold af forskellige dyrearter. Rådet finder, at pasningsvejledninger er med til at sætte standarder for privates hold af familie- og hobbydyr, og når der er dyrevelfærdsproblemer her, bunder det ofte i uvidenhed eller misforstået godhed og kan rettes op med vejledning. Rådet mener dog samtidig, at der kan etableres mere vejledning til private, og nogle medlemmer finder, at der kan være behov for mere detailregulering i stil med de svenske krav og tilhørende anbefalinger til hold af hunde, katte og andre mindre husdyr, fx om at sikre social kontakt, undgå overfodring og avlsmæssige problemer²¹. Rådet opfordrer til etablering af flere kurser til personer, der holder visse dyr som fx hunde og eksotiske dyr med særlige behov. Et enkelt medlem ser dog gerne, at der stilles lovmæssigt krav om dette.

I forlængelse af overvejelserne om vejledning af private i relation til hold og aflivning af dyr peger Rådet også på muligheden for generelt at øge bevidstheden om dyrevelfærds- og dyreetiske spørgsmål. Rådet tænker bl.a. på undervisning i skolerne og peger på, at der fra offentlig side kan være behov for tiltag til at fremme viden om disse emner, fx ved at afsætte ressourcer til undervisningsmateriale, undervisere og lign. Rådet henviser i den forbindelse til, at der i Østrig er et lovmæssigt krav om, at det offentlige er forpligtet til fremme forståelse for dyrevelfærd, især hos unge²².

6. Konklusion

Det Dyreetiske Råd har drøftet to gennemgående temaer, nemlig afvejning af hensyn til dyr vs. hensyn til mennesker og vægtning af usikkerhed om vidensgrundlaget, samt tre udvalgte problemområder: dyreværnslovens afgrænsning, formål med brug af dyr og forskelsbehandling af dyr. Rådet har fremsat følgende anbefalinger.

Afvejning af hensyn til dyr vs. hensyn til mennesker

Det Dyreetiske Råd mener, at når der er behov for en afvejning af hensyn, skal hensyn til dyr inddrages fra starten, og der er behov for mere opmærksomhed på, hvordan hensyn til dyrene kan opprioriteres i praksis. Rådet finder, at der kan fokuseres mere på forebyggelse af situationer, hvor hensyn til dyr risikerer at blive tilsidesat, og på at sikre, at lovmæssige grænser bliver respekteret og ikke omgås.

Vægtning af usikkerhed om vidensgrundlaget

Det Dyreetiske Råd mener, at det er vigtigt at være bevidst om mulige usikkerheder i vidensgrundlaget, fordi usikkerheden bl.a. afspejler udviklingen i viden om dyr, og det er vigtigt at være opdateret omkring praktiske og videnskabelige erfaringer. Rådet

---

²¹ Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hållande av hund och katt (SJVFS 2008:5), og Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2014:17) om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby (SJVFS 2015:34)

²² Bundesgesetz über den Schutz der Tiere (Tierschutzgesetz – TSchG) BGBl. I Nr. 118/2004 idF BGBl. I Nr. 35/2008, § 2 Förderung des Tierschutzes

finder, at tvivl som udgangspunkt skal komme dyrene til gode, men anerkender, at der også i denne sammenhæng kan foregå en afvejning af hensyn til dyr vs. hensyn til mennesker.

Dyreværnslovens afgrænsning

Det Dyreetiske Råd mener som udgangspunkt, at loven bør omfatte alle dyr, men også, at lovgivningen skal give mening i praksis i forhold til, hvordan den forvaltes. Ved en evt. evaluering af afgrænsningen skal der være klare kriterier for, hvilke dyr, og evt. hvilke udviklingsstadier, der er omfattet. Rådet finder desuden, at der også i § 1 bør være en henvisning til viden og erfaringer, så dyr beskyttes bedst muligt på et informeret grundlag. Endelig peger Rådet på muligheden for at indarbejde et krav i dyreværnsloven om at udvise respekt for dyr. Kravet kan i så fald omfatte alle dyr, mens krav, der henviser til smerte m.m., kan være forbeholdt dyrearter, som formodes at kunne føle og evt. også opleve de negative forhold, som de skal beskyttes mod.

Formål med brug af dyr

Det Dyreetiske Råd finder, at en afgørende præmis for overvejelser omkring formål med brug af dyr er, om dyrene lider overlast. Rådet peger videre på, at også overvejelser om, hvorvidt der udvises respekt, bør inddrages i overvejelserne. Rådet mener, at der er behov for at evaluere en række forskellige formål med brug af dyr svarende til den proces, dyreforsøgsområdet har været igennem.

Forskelsbehandling af dyr

Det Dyreetiske Råd mener, at behandling af dyr skal tage udgangspunkt i deres biologi og behov og ikke i hensyn til, hvad der er mest bekvemt for mennesker. Rådet peger på behov for at evaluere de lovmæssige krav både ved operative indgreb og ved slagtning og aflivning. Rådet mener, at der kan etableres mere vejledning om privates hold af mindre husdyr, mens nogle medlemmer finder, at der kan være behov for mere detailregulering. Endelig peger Rådet på, at der kan være behov for tiltag fra offentlig side til at fremme viden om dyrevelfærds- og dyreetiske spørgsmål.

Bilag: Det Dyreetiske Råds udarbejdelse af denne udtalelse

Ved udarbejdelse af udtalelsen bestod Det Dyreetiske Råd af følgende medlemmer:

- Bengt Holst, viceadministrerende direktør (formand)
- Jes Aagaard, naturvejleder
- Pia Haubro Andersen, professor og dyrlæge
- Britt Brøchner-Nielsen, gårdejer
- Paolo Drostby, kontorchef
- Sebastian Klein, TV-vært og naturformidler
- Per Bach Laursen, proprietær
- Peter Møllerup, biolog
- Thomas Søbirk Petersen, professor og filosof
- Dorte Rebbe Schou, agronom
- Anne Sørensen, dyrlæge
- Mette Vaarst, dyrlæge

Det Dyreetiske Råd afholdt i forbindelse med drøftelserne af dyreværnsloven en åben konference den 8. juni 2016 med titlen "100 år med dyrenes lov – udvikling, udfordringer og nye veje frem". Følgende holdt oplæg på konferencen:

- Anne Katrine Gjerløff, forskningsformidler, Statens Naturhistoriske Museum
- Peter Sandøe, professor, Københavns Universitet
- Björn Forkman, professor, Københavns Universitet
- Jesper Lassen, professor, Københavns Universitet
- Sune Borkfelt, ph.d. studerende, Aarhus Universitet
- Mette Sillesen, fremtidsforsker, Future Navigator

Undervejs og efter oplæggene var der debat med Rådets medlemmer, oplægsholdere og omkring 200 deltagere. Mere information om konferencen findes på Rådets hjemmeside www.dedyreetiskeraad.dk.

Det Dyreetiske Råd vil gerne sig tak for lån af illustrationer til: Kopenhagen Fur, Frederik Lock, Miljø- og Fødevarerministeriet samt Ingeborg Mølbak.

